

نیم نگاهی به پدیده این روزهای دنیای رمان کشور: «قهوه سرد آقای نویسنده»

رُمان تلگرامی،

اینستاگرامی و معمایی

آقای نویسنده!

سید مصطفی صابری- رُمان عاشقانه و معمایی «قهوه سرد آقای نویسنده» از شگفتی های بازار نشر و حتی به نوعی ادبیات داستانی ایران در چند دهه اخیر است. رُمانی که به سختی می توان آن را در یک گونه خاص قرار داد و برای همین در این مطلب عنوان عاشقانه و معمایی را برایش انتخاب می کنیم. هر چند کم و بیش سال ها بعد آن دختر موزیسین بزرگی می شود و قطعه ای را اجرا می کند به نام «وقتی یک پسر بچه عاشق می شود»؛ قطعه ای که حاصل دستکاری نت های قدیمی است و تصادفی تبدیل به یک شاهکار شده! ورودی رُمان جالب و پرکشش است اما در ادامه با داستان هایی در دل داستان های دیگر مواجه می شویم. بارها روایت ها و داستان هایی را از زبان راوی می شنویم که به خودی خود جذاب هستند اما یک کلیت منسجم و جذاب را نمی سازند. چند بار راوی داستان عوض می شود؛ بخشی از داستان به روایت آقای نویسنده است که از عشق قدیمی و بیماری روانی اش می گوید و بخشی از داستان دانای کل و از منظر عشق جدید نویسنده.

■ قهوه سرد کدام نویسنده؟

رمان روزبه معین داستان نویسنده ای است که در کودکی عاشق دختری شده که برای آموختن پیانو به منزل همسایه آن ها تردد داشته! پسرک برای آن که معشوقه را بیشتر ببیند، نت های موسیقی را دستکاری می کند تا روند آموزش طولانی شود. سال ها بعد آن دختر موزیسین بزرگی می شود و قطعه ای را اجرا می کند به نام «وقتی یک پسر بچه عاشق می شود»؛ قطعه ای که حاصل دستکاری نت های قدیمی است و تصادفی تبدیل به یک شاهکار شده! ورودی رُمان جالب و پرکشش است اما در ادامه با داستان هایی در دل داستان های دیگر مواجه می شویم. بارها روایت ها و داستان هایی را از زبان راوی می شنویم که به خودی خود جذاب هستند اما یک کلیت منسجم و جذاب را نمی سازند. چند بار راوی داستان عوض می شود؛ بخشی از داستان به روایت آقای نویسنده است که از عشق قدیمی و بیماری روانی اش می گوید و بخشی از داستان دانای کل و از منظر عشق جدید نویسنده.

■ حالا گیر کار کجاست؟

داستان با یک غافلگیری جالب شروع می شود، این که می فهمیم شخصیت اصلی گم شده و فقط یکسری یادداشت از او به دست دختر مورد علاقه اش رسیده! خب چرا قهرمان ما گم شده؟ کجاست؟ چرا خودش را پنهان می کند؟ چرا در یادداشت هایش به آدم ها و مکان هایی اشاره می کند که قبلا در زندگی اش وجود خارجی نداشتند؟ همه این ها می توانند قلاب های خوبی به ذهن مخاطب باشد. اما گره های داستانی به راحتی باعث جذب مخاطب نمی شوند. بخش آزار دهنده ای از ماجرا به تقلیدهای قصه برمی گردد. این که احساس می کنیم از «پرواز بر فراز آشیانه فاخته»، «دنیای سوفی»، «باشگاه مشت زنی» و

خیلی رمان ها و فیلم های معروف، ردپایی در رمان هست که از جنس ارجاع و ادای دین نیست و صرفا کشکولی از ایده هاست برای خلق موقعیت های جذابی که به هم ربط ندارند و فقط بستری را برای بیان دیالوگ های فلسفی، عاشقانه و لایک خور برای نویسنده فراهم کرده اند. اشکال دیگر کار این جاست که قصه ملموس و واقعی نیست، آدم ها خیلی فانتزی هستند، بخش های مربوط به بیمارستان به راحتی قابل عبور هستند بدون آن که لطمه ای به اثر بخورد. پایان بندی منطق کافی ندارد و توی ذوق می زند. نشر، اشتباهات ویرایشی دارد، دیالوگ ها قوام ندارند و حتی در مواردی، نشر بدجوری محاوره ای می شود.

■ پس چرا پُر فروش شد؟

ممکن است از خودتان بپرسید با این اوصاف چرا این رمان این قدر پر مخاطب شده، هم خوب می فروشد، هم بخش های برگزیده اش در فضای مجازی دست به دست می شود؟ نکته طلایی برای درک علت پرمخاطب بودن رمان این است که بدانیم در زمان مناسبی منتشر شده. رمان متأثر از متن های اینستاگرامی و تلگرامی است و بیشتر از آن که مخاطب کتاب خوان را راضی کند، برای فعالان فضای مجازی جذاب است. متن های عاشقانه لطیف، داستانک های جذاب و دیالوگ های فلسفی که برآیند یک نگاه کلان به جامعه، مناسبات مردم و نهادها نیست اما حس و حال خوبی برای مخاطب ایجاد می کند. گره های گاه و بیگاه داستان و چرخش های ویژه اش هم هرچند افراطی به نظر می رسد اما می تواند حس غافلگیر شدن را به مخاطب القا کند. در کنار همه این ها باید گفت رمان، هم از ادبیات فضای مجازی تأثیر گرفته؛ هم روی موج فضای مجازی خوب سوار شده. روزبه معین پیش از چاپ اثر، بخش های جالبی از کتابش را در فضای مجازی منتشر کرد و همین باعث شد اسم کتاب بین مخاطبان فراگیری جایفتد و همین بهترین تبلیغ برای آن بود. در نهایت یک معما در پایان کتاب طرح می شود که هم زمینه انتشار جلد دوم را فراهم می کند، هم باعث می شود کتاب بین خوانندگان به بحث بیشتر گذاشته شود و حتی بعضی ها دوباره آن را بخوانند. اما مطمئن باشید کتاب فقط حس و حال خوبی در شما ایجاد می کند و از پرت کردن شما به زمان و مکانی واقعی وسط یک تجربه بزرگ، ناتوان است.

■ اما بریده ای از کتاب...

بهیم گفت: «تا حالا شکار رفتی؟»
گفتم: «نه»
گفت: «من قبلا می رفتم، ولی دیگه نمی رم. آخرین باری که شکار رفتم، شکار گوزن بود، خیلی گشتم به گوزن پیدا کردم. من بهش شلیک کردم، در سرت زدم به پاش، وقتی رسیدم بالای سرش هنوز جون داشت، نفس می کشید و با چشم هاش التماس می کرد، زیبا پیش مستخم کرده بود، حس کردم که می تونه دوست خوبی واسه ما باشه، می تونستم نزدیک خونه به جای دنج واسهش درسش کنم. اما خوب که فکر کردم فهمیدم این جور ی اون گوزن واسه همیشه لنگ می زنه و هر وقت من رو ببینه یاد بلایمی می افته که سرش اوردم، از نگاهش فهمیدم بزرگ ترین لطفی که می تونم در حقش بکنم اینه که به کلوله صاف تو قلیش شلیک کنم.»
بعدش گفت: «تو هیچ وقت نمی تونی با کسی که بد جور زخمیش کردی دوست باشی.»

سر کی به دنیای هیجان انگیز ادبیات جنایی معمایی،

به بهانه استمرار فروش رمان «قهوه سرد آقای نویسنده»

جنایت و معما، روی کاغذ!

سوزان سانتاگ، نویسنده و منتقد نامدار معتقد است «تا وقتی که ما از خواندن صفحه حوادث روزنامه لذت می بریم، تا وقتی که دوست داریم قاتل را بشناسیم و تا وقتی که کنجکاویم بدانیم پشت دیوارهای خانه همسایه مرزومزمان چه می گذرد، از داستان پلیسی هم لذت می بریم.» ادبیات جنایی معمایی، یکی از گونه های جذاب و محبوب داستان در دنیا و ایران است که عرصه ای خیالی برای تقابل هیجان انگیز حق و باطل و فرصتی است برای به چالش کشیدن ذهن مخاطب برای

ادبیات جنایی معمایی، چگونه شکل گرفت و چه مشخصاتی دارد؟

ژانر جنایی، معمایی، گونه ای از داستان است که در آن، جنایت و انگیزه هایش واکاوی می شود. این نوع رمان ها از منظر کلاسیک، اغلب یک ساختار مشترک دارند. ابتدا جرمی تعریف می شود، بعد قتلی اتفاق می افتد، تحقیقی صورت می گیرد و در آخر هم قاتل یا بز هکار دستگیر و به دست عدالت سپرده می شود یا با مقاومت در برابر مأموران قانون و قهرمان داستان، به هلاکت می رسد. امروزه رمان های جنایی در زمره محبوب ترین ژانرهای ادبی جهان به حساب می آیند. کافی است سری به سایت فروش اینترنتی «آمازون» بزنید تا متوجه شوید در میان پر فروش ترین کتاب ها، حداقل چهار کتاب اول در این گونه می گنجد. با مراجعه به سایت های بزرگ فروش کتاب دنیا و با یک جست وجوی ساده، شاید به جرئت بتوان ادعا کرد از هر پنج کتابی که به انگلیسی منتشر می شود، یکی به ژانر جنایی و زیر مجموعه هایش تعلق دارد. کتاب پشت کتاب؛ روایت هایی هیجان انگیز از ماجراهای قاتلان، مقتولان، سارقان، کلاهبرداران، جاعلان، روانی ها، مأموران مخفی و کارآگاهانی که درگیر قتل، توطئه، دسیسه، راز یا معمایی خاص شده اند. ژانر جنایی که برای اولین بار در سال ۱۸۴۱ میلادی توسط «ادگار آلن پو» با داستان

ادبیات جنایی معمایی چه زیر مجموعه هایی دارد؟

ژانر معمایی؛ روایتی که بر معما و اسرار تکیه دارد. داستانی که از نگاه یک قهرمان یا ضدقهرمان بیان می شود، جنایت یا عدم تعادلی اتفاق می افتد و در انتها با مرگ یکی از این دو نفر به پایان می رسد یا به دست عدالت سپرده می شوند. پلیس در این ژانر یا نقش محوری ندارد، یا حضورش کم رنگ است. از مشهورترین رمان های معاصر در این ژانر، می توان به «دختر گمشده» نوشته «جیلیان فلین» و «دک داوینچی» نوشته «دن براون» اشاره کرد. رمان «فیل در تاریکی» آقای «قاسم هاشمی نژاد» نیز به همین ژانر تعلق دارد. رمان «قهوه سرد آقای نویسنده» کمابیش در این گونه قرار می گیرد.

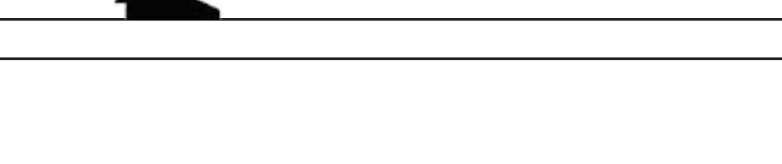
ژانر جاسوسی؛ داستانی که روایتگر جنگ پنهان میان سران دولت ها یا هم با یا دولت های دیگر است. در این گونه، مأموران اطلاعاتی نقش محوری روایت را به عهده دارند. «یان فلمینگ» با داستان های «مأمور ۰۰۷» خود پیشگام این ژانر بود. اینک «دنیل سیلوا» و «تام کلانسی» در صدر مشهورترین نویسندگان ژانر جاسوسی قرار دارند.

ادبیات جنایی معمایی، در ایران چه جایگاهی دارد؟

در ایران، طرفداران این گونه ادبی که تعدادشان هم کم نیست، بیشتر آثار ترجمه ای را دنبال می کنند. مثل بسیاری از قالب ها و گونه های دیگر ادبی، ادبیات جنایی هم در کشور ما پدیده ای وارداتی محسوب می شود. اگر به پیشینه ترجمه ادبیات جنایی معمایی در کشورمان نگاه کنیم، متوجه می شویم این ژانر از ادبیات، سابقه ای تقریباً صد ساله دارد؛ یعنی اندک زمانی بعد از نهضت ترجمه در ایران (اواخر عصر قاجار) اواخر دهه ۳۰ و اوایل دهه ۴۰ را باید اوج دوران محبوبیت رمان های پلیسی در ایران به حساب آورد که همزمان، رشدی کمی و تا حدی کیفی داشت. در این سال ها علاوه بر عناوین تازه ای از کتاب های جنایی معمایی که منتشر شد، بیشتر پاورقی های جنایی «ذبیح... منصور»، «دوباره و این بار در قطع جیبی به صورت کتاب منتشر شد و «عنایت... شکریاپور» در یک مقطع چند ساله، اغلب رمان های «موریس لیلان» را به فارسی برگرداند. اما بیشتر جهش کیفی در ترجمه آثار جنایی معمایی کشورمان در ابتدای دهه ۴۰، مدیون آثاری است که سه ناشر با رویکرد حرفه ای ارائه کردند؛ یکی «نشر امیرکبیر» که متأثر از نمونه های مشابه خارجی، مجموعه ای قابل اعتنا از آثار «ژرژ سیمون» و «آگاتا کریستی» را در قطع جیبی به بازار ارائه داد، دیگری، «انتشارات پرستو» که آثاری پلیسی منتشر کرد و بیشترشان از دسته ای بودند که در سینما هم از آن ها اقتباس شد و «نشر گلچین» که در آن سال ها سری داستان های «جیمز باند» اثر یان فلمینگ، آثاری از جان لوکاره و میکی اسپلین را منتشر کرد و با توجه به کیفیت این آثار، نقش مهمی در ارتقای نشر کتاب های معمایی جنایی ایفا کرد. در دهه ۶۰ پاورقی نویسی در مطبوعات و همچنین رمان عامه پسند و در کنار آن رمان پلیسی که در ذهن بیشتر مخاطبان، بخشی از رمان عامه پسند محسوب می شد، رو به افول رفت. در این ایام تقریباً بساط کتاب های جیبی و بسیاری از ناشران زرد برچیده شد. محبوب ترین جلوه ادبیات جنایی معمایی در دهه ۷۰ ایران، پاورقی های «احمد محققی» بازپرس ویژه قتل عمد تهران در مجله «خانواده» بود که ماجراهای مربوط به قتل های جنجالی دوران کارش را به شکل داستان های دنباله دار، منتشر می کرد. در دهه ۸۰، اما ناشران بیشتری به ادبیات جنایی معمایی روی خوش نشان دادند.

دهه ۸۰ ایران تقریباً دهه ای بود که به ادبیات جنایی به شکلی علمی تر و آکادمیک تر نگاه شد و منتقدان و مترجمان تلاش کردند با توجه به ابزار رسانه، این گونه را به عنوان گونه ای که دارای ارزش ادبی است و صرفاً برای سرگرمی و تفنن نیست، معرفی کنند.

کتابه ای به نام «قتل در خیابان مورگ» پایه گذاری شد، بسیار سریع رشد کرد و در مدتی کوتاه به محبوبیت رسید. بعدها این گونه ادبی، تحت سیطره نویسندگان آمریکایی، انگلیسی و فرانسوی قرار گرفت و طی چند دهه اخیر با آثار استیفن کینگ وارد فضای جدیدی شد. فرم حیرت انگیز این گونه ادبی، نشان داد که در مقابل مخالفان، بسیار سرسخت و برای موافقان، بسیار انعطاف پذیر است و می تواند هر سلیقه ای را اقناع کند. ماجراهای این ژانر می تواند در هر کشور، شهر یا روستایی از دنیا اتفاق بیفتد و با هر گوشیه به نگارش درآید. از همین رو به خوانندگان نقاط مختلف جهان، فرصت می دهد با شخصیت ها، فرهنگ ها و جغرافیاهای اجتماعی یا فیزیکی جدید آشنا شوند.

ژانر حقوقی؛ عمده شخصیت های این ژانر را وکلای دادگستری و دیگر عوامل دادگاه ها تشکیل می دهند و هدفشان اثبات بی گناهی یا گناهکار بودن شخص متهم داستان است. مشهورترین نویسنده این ژانر «جان گریشام» آمریکایی است. **ژانر پلیسی؛** داستانی است که در آن یک یا چند تبهکار، مرتکب جنایت می شوند و پلیس یا کارآگاه به عنوان یک شخصیت محوری ایفای نقش می کند. ژانر پلیسی که اصلی ترین گونه ادبیات جنایی است، خود به چند زیر ژانر تقسیم می شود:

ژانر کارآگاهی؛ رمان های کلاسیک پلیسی و معمایی که در ابتدای داستان، فردی به قتل می رسد و کارآگاه خصوصی یا پلیس باید به واسطه مدارک موجود، قاتل را از میان چند مظنون شناسایی کند. در این گونه از رمان ها، پلیس یا کارآگاهی که نقشی محوری ایفا می کند، تنهاست و طی داستان هم با خطری مواجه نمی شود. این داستان ها معمولاً اکشن نیست و صرفاً از طریق سند و مدرک پیش

مرور ۳ نمونه از پرفروش ترین رمان های جنایی معمایی فارسی

رد پای ماجراهای پلیسی در ادبیات ایران

مهین ساعدی - سال های زیادی از زمانی که ادبیات جنایی معمایی در ذهن مردم تداعی کننده ادبیات عامه پسند بود، گذشته است و حالا دیگر این سبک آثار در میان علاقه مندان جدی ادبیات، طرفداران خاص خود را دارد. با هم، چند نمونه از جذاب ترین ها و پرفروش ترین هایش را مرور می کنیم.

■ **قلب های بی تپش/مهرداد مراد**

این کتاب بعد از داستان «ما به فردا برسان»، دومین رمان پلیسی مهرداد مراد است و به برشی از زندگی یک افسر آگاهی می پردازد. قهرمان داستان، همسرش را در یک حادثه جنایی از دست داده و هم اکنون شب های تنهایی اش را در کنار روح او به صبح می رساند. داستان این کتاب معمایی نیست و به رغم چالش های زیاد، بسیار پرشتاب جلوه می رود.

■ **مردی که پس از مرگش هم، جنایت می کرد/ فواد فاروقی**

در این داستان، «سیف القلم» بیماری روانی است که خودش را پزشک معرفی می کند. او در یکی از محله های شیراز مطبی دایر کرده و با این حيله، زنان و دختران را به دام می اندازد و به قتل می رساند. از قرار معلوم، سیف القلم به ارتکاب جنایات دلخراش مشغول بوده و در هندوستان، ۶۱ فقره جنایت مرتکب شده!

■ **مکافات جنایات/ناصر بیگدلی**

موضوع این کتاب، خاطرات نویسنده آن، ناصر بیگدلی» از سال ها خدمت در بخش بازرسی اداره آگاهی و مبارزه با تبهکاران است. نگارنده با ذکر ماجراهایی با عنوان های «خیابان خلوت»، «قربانبان خشونت»، «عقرباها»، «وسوسه»، «حماسه فرار» و «کینه کور»، به برخی از جنایات واقعی تبهکاران و همچنین مجازات های آن ها اشاره می کند.